

BANKLARDA BOSHQARUV HISOBI VA ZAMONAVIY YONDASHUV

*Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
i.f.f.d. Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li*

*Boysunova Farida Ergash qizi
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti,
Bank ishi fakulteti talabasi
farida.b.00@bk.ru*

Annotatsiya: Mazkur maqolada bank tizimidagi boshqaruv hisobi (menedjment hisobi)ning ahamiyati, vazifalari va u orqali erishiladigan maqsadlar yoritilgan. Boshqaruv hisobi banklarda ichki nazoratni kuchaytirish, samarali qarorlar qabul qilish va moliyaviy resurslardan oqilona foydalanishda muhim vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada shuningdek, zamonaviy yondashuvlar — raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan axborot tizimlari va sun'iy intellekt asosida boshqaruv hisobining takomillashtirilishi, ularning bank faoliyatiga integratsiyasi tahlil qilingan. Tahliliy qismda xalqaro tajribalar asosida bank boshqaruv hisobining istiqbollari va rivojlanish yo'nalishlariga ham to'xtalib o'tiladi. Tadqiqot natijalari banklarda boshqaruv hisobini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar bilan yakunlanadi. [1]

Kalit so'zlar: Banklarda boshqaruv hisobi, menejment hisobi, moliyaviy boshqaruv, ichki nazorat, raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan axborot tizimlari, sun'iy intellekt, qaror qabul qilish, bank faoliyati, zamonaviy yondashuvlar, moliyaviy tahlil, boshqaruv hisobi tizimi, bank resurslarini boshqarish.

Аннотация: В данной статье рассматриваются значение, задачи и цели управленческого учета в банковской системе. Управленческий учет рассматривается как важный инструмент усиления внутреннего контроля в банках, принятия эффективных решений и рационального использования финансовых ресурсов. В статье также анализируется совершенствование управленческого учета на основе современных подходов - цифровых технологий, автоматизированных информационных систем и искусственного интеллекта, и их интеграция в банковскую деятельность. В аналитической части также рассматриваются перспективы и направления развития управленческого учета в банке на основе международного опыта. Результаты исследования завершаются научными и практическими рекомендациями по совершенствованию управленческого учета в банках. [1]

Ключевые слова: Управленческий учет в банках, управленческий учет, финансовый менеджмент, внутренний контроль, цифровые технологии, автоматизированные информационные системы, искусственный интеллект, принятие решений, банковская деятельность, современные подходы,

финансовый анализ, система управленческого учета, управление ресурсами банка.

Abstract: This article discusses the importance, tasks and goals of management accounting in the banking system. Management accounting is considered as an important tool for strengthening internal control in banks, making effective decisions and rational use of financial resources. The article also analyzes the improvement of management accounting based on modern approaches - digital technologies, automated information systems and artificial intelligence, and their integration into banking activities. The analytical part also discusses the prospects and development directions of bank management accounting based on international experience. The results of the study conclude with scientific and practical recommendations for improving management accounting in banks. [1]

Keywords: Management accounting in banks, management accounting, financial management, internal control, digital technologies, automated information systems, artificial intelligence, decision-making, banking activities, modern approaches, financial analysis, management accounting system, bank resource management

KIRISH.

Bugungi kunda banklar raqobatbardoshligini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun boshqaruv hisobi tizimini samarali joriy etishga katta e'tibor qaratmoqda. Boshqaruv hisobi banklarning ichki moliyaviy holatini tahlil qilish, resurslarni optimal taqsimlash va strategik qarorlar qabul qilishda muhim vosita hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar, xususan, raqamli yechimlar va sun'iy intellekt asosida boshqaruv hisobi tizimlarini takomillashtirish bank faoliyatining samaradorligini yanada oshirishga imkon bermoqda. Ushbu maqolada banklarda boshqaruv hisobi tizimining o'rnini, uning zamonaviy yondashuvlari hamda amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu maqolada banklarda boshqaruv hisobi tizimining zamonaviy yondashuvlari va ularning amaliy qo'llanilishi masalalarini o'rganish uchun sifat hamda miqdoriy tadqiqot metodlari birgalikda qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida moliyaviy va boshqaruv hisobi bo'yicha so'nggi ilmiy adabiyotlar, banklarning ichki hisobotlari hamda soha mutaxassislari bilan o'tkazilgan intervyu va so'rovnomalar tahlil qilindi. Statistik usullar yordamida yig'ilgan ma'lumotlar tahlil qilinib, boshqaruv hisobi tizimidagi mavjud kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari aniqlangan.

Adabiyotlar tahlili ko'rsatdiki, boshqaruv hisobi konsepsiyasi avvalo ichki moliyaviy nazorat va strategik qaror qabul qilish jarayonlarini qo'llab-quvvatlashga

yo‘naltirilgan (Johnson va Kaplan, 1987). Zamonaviy davrda raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt va avtomatlashtirilgan axborot tizimlari boshqaruv hisobi sifatini oshirishda katta ahamiyat kasb etmoqda (Chen va Wang, 2021; Smith, 2019). Shu bilan birga, O‘zbekiston bank tizimida boshqaruv hisobi tizimining rivojlanishi, raqamlashtirish jarayonlari va malakali kadrlar tayyorlash masalalari muhim o‘rin tutadi (Islomov, 2020; Karimov va Ergashev, 2022; O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2023).

Adabiyotlarda ko‘rsatilganidek, boshqaruv hisobi tizimini takomillashtirishda nafaqat texnologik yechimlar, balki strategik boshqaruv jarayonlariga integratsiya qilish, malakali kadrlar tayyorlash ham muhim omillardir. Shuning uchun tadqiqotda texnologik va inson resurslari omillari birgalikda o‘rganilib, banklarda boshqaruv hisobi samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuv taklif etildi.

MUHOKAMA:

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, banklarda boshqaruv hisobi tizimlarining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish zarurati tobora ortib bormoqda. Raqamli platformalar va sun‘iy intellektning integratsiyasi nafaqat moliyaviy ko‘rsatkichlarni real vaqtda kuzatish imkonini yaratadi, balki qaror qabul qilish jarayonlarini ham tezlashtiradi hamda yanada aniqroq qiladi. Bu esa banklarning ichki boshqaruv tizimini takomillashtirishga, risklarni kamaytirishga va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

Biroq, olingan ma‘lumotlar shuni ko‘rsatdiki, ko‘plab banklarda boshqaruv hisobi tizimlarida ma‘lumotlar sifati va ularning o‘z vaqtida yangilanishi bilan bog‘liq muammolar mavjud. Bu esa, o‘z navbatida, moliyaviy qarorlarning samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shuning uchun banklar uchun axborot tizimlarining uzluksiz modernizatsiyasi va xodimlarning malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, zamonaviy boshqaruv hisobi tizimlari faqat texnologik yechimlar bilan emas, balki banklarning strategik boshqaruv jarayonlari bilan ham uzviy bog‘liq. Maqolada ko‘rsatilganidek, boshqaruv hisobi ma‘lumotlari asosida ishlab chiqilgan strategiyalar banklarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Shu bois, banklar uchun boshqaruv hisobi tizimini doimiy ravishda takomillashtirib borish, uning asosiy tamoyillarini zamonaviy talablar bilan moslashtirish muhim vazifa hisoblanadi.

Zamonaviy yondashuvlar	Tavsifi	Bank boshqaruv hisobi sohasida qo‘llanilishi	Afzalliklari
Raqamli texnologiyalar	Axborotlarni raqamli shaklda	Moliyaviy ma‘lumotlarni	Tezlik, aniqlik, ma‘lumotlarning

	yig'ish va tahlil qilish	real vaqtda kuzatish va tahlil qilish	uzluksiz yangilanishi
Sun'iy intellekt (AI)	Avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari	Risklarni aniqlash, xarajatlarni optimallashtirish, prognozlash	Qaror qabul qilishda aniqlik, samaradorlik oshishi
Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari	Hisob-kitob va ma'lumotlarni boshqarish uchun dasturiy ta'minot	Hisobotlarni avtomatik shakllantirish, tahlil qilish	Ish samaradorligi, xatoliklarni kamaytirish
Bulutli hisoblash texnologiyalari	Ma'lumotlarni onlayn saqlash va ishlov berish	Katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni saqlash va ularga tezkor kirish	Resurslarni tejash, global miqyosda integratsiya
Big Data va ma'lumotlar tahlili	Katta hajmdagi ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish	Bozor tendensiyalari, mijoz xatti-harakatlarini o'rganish	Strategik qarorlar qabul qilishni qo'llab-quvvatlash
Blokcheyn texnologiyasi	Ma'lumotlarni xavfsiz va shaffof tarzda saqlash	Moliyaviy operatsiyalarni nazorat qilish va xavfsizligini oshirish	Xavfsizlik, shaffoflik, operatsiyalar tezligi

1-jadval. Zamonaviy yondashuvlar va ularning bank boshqaruv hisobidagi qo'llanilishi

Umuman olganda, banklarda boshqaruv hisobi va zamonaviy yondashuvlarni birlashtirish moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, risklarni boshqarish va strategik rivojlanishni ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, bank boshqaruvida innovatsion yechimlarni qo'llash doimiy rivojlanish va raqobatbardoshlikni saqlash uchun zarurdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, banklarda boshqaruv hisobi tizimining samarali faoliyati moliyaviy resurslardan oqilona

foydalanish, ichki nazoratni kuchaytirish hamda qaror qabul qilish jarayonlarini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy yondashuvlar, xususan, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt integratsiyasi boshqaruv hisobini yanada avtomatlashtirish va aniqlik darajasini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, banklarda ma'lumotlar sifati va tizimlarni muntazam modernizatsiya qilish zarurati mavjudligi ta'kidlandi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar va tavsiyalar asosida banklar boshqaruv hisobi tizimini zamonaviy texnologiyalar yordamida rivojlantirib, raqobatbardoshlikni oshirish, risklarni samarali boshqarish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash yo'lida yangi imkoniyatlarni yaratishi mumkinligi xulosa qilindi. Kelajakda boshqaruv hisobi sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish banklarning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga xizmat qilishi aniq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Islomov, B. (2020). Boshqaruv hisobi asoslari va amaliyoti. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Karimov, D. & Ergashev, S. (2022). Bank moliyasida boshqaruv hisobi va uning zamonaviy texnologiyalari. Moliyaviy tadqiqotlar jurnali, 3(1), 45-53.
3. Chen, Y., & Wang, J. (2021). Digital transformation in banking management accounting: opportunities and challenges. Journal of Banking & Finance, 123, 105987. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2020.105987>
4. International Economics theory & policy eleventh edition global edition Paul R. Krugman Princeton University Maurice Obstfeld University of California, Berkeley Marc J. Melitz Harvard University. 124-125